

Bazowe umiejętności komunikacyjne

Fundamentem prawidłowego rozwoju mowy nie są słowa, ale sposób w jaki modelujemy zachowania komunikacyjne. Niezwykle ważne jest uwrażliwienie się na zachodzącą między dorosłym a dzieckiem relację odpowiednio nadawcy i odbiorcy. Stąd chcąc zainteresować dziecko mową trzeba najpierw zmotywować je do skupienia uwagi na osobie mówiącej. Możliwe jest to przez uruchomienie kanału wzrokowego i słuchowego. Niezwykle pomocne jest też uwrażliwienie na poszanowanie zasady „mówienia po kolei” oraz dostosowanie się do potrzeb małego odbiorcy.

Kontakt wzrokowy

Bardzo ważną umiejętnością jest nawiązywanie i podtrzymywanie kontaktu wzrokowego. Dziecko może wtedy skupić swoją uwagę na osobie mówiącej, nadawanych przez nią słowach, ale też na towarzyszącym im komunikacie niewerbalnym, czyli mimice twarzy oraz gestach. Dziecko uczy się w ten sposób odczytywać sens wypowiedzi, prawidłowo interpretować towarzyszący mowie ładunek emocjonalny. Skupiając uwagę na twarzy rozmówcy, dziecko ma też okazję obserwować ruchy artykulacyjne mięśni twarzy, co niewątpliwie ułatwia mu odwzorowywanie sposobu wypowiedzienia określonych wyrazów.

Jak wspierać umiejętność nawiązywania i podtrzymywania kontaktu wzrokowego?

- Mówiąc do dziecka dobrze jest dostosować się wysokością do jego wzrostu, tak aby patrzeć na siebie na równym poziomie;
- Warto kontrolować swoje ciało podczas rozmowy z dzieckiem – to znaczy, że „nie mówimy do dziecka plecami”, tylko dbamy o kierowanie się do niego twarzą;
- Jeśli dziecko bywa rozproszone, unika kontaktu wzrokowego, można motywować je komunikatem typu „patrz na moją buzię”.

Aktywne słuchanie

Możliwe jest żeby słyszeć, ale nie słuchać. Oznacza to, że pomimo fizjologicznych możliwości do słyszenia dźwięków otoczenia, w tym mowy, dziecko może nie radzić sobie z koncentrowaniem uwagi słuchowej na znaczeniu treści odbieranych komunikatów.

W efekcie utrudniony jest rozwój słownictwa, rozumienie poleceń (zwłaszcza tych bardziej złożonych), prowadzenie swobodnej rozmowy, w której dziecko wchodzi w rolę mówcy oraz słuchacza czy też stosowanie się do ustalonych zasad.

Jak wspierać umiejętność aktywnego słuchania?

- Można zachęcać dziecko do powtarzania wyrażonej przed chwilą przez rodzica prośby, polecenia, wyjaśnienia;
- Można bawić się w nasłuchiwanie dźwięków, które wyłaniają się z otoczenia podczas pozornej ciszy;
- Można bawić się w tworzenie wspólnego opowiadania (rodzic układa fragment, który następnie kontynuuje dziecko itd.);
- Można czytać książki, a po lekturze (całości bądź fragmentu) zadać dziecku kilka pytań na temat treści.

Czekanie na swoją kolej

Żeby dać sobie szansę słuchania się nawzajem, dziecko potrzebuje uczyć się cierpliwości. Wiadomo, że w pierwszych latach życia, przypadających też na okres bycia przedszkolakiem, dziecko rozwojowo cechuje egocentryzm, który w naturalny sposób wyzwała w nim potrzebę bycia w „centrum zainteresowania” niemal natychmiast. Niemniej jednak dziecko uczy się od dorosłych, że są sytuacje kiedy powinno zaczekać na swój moment uwagi.

Dzięki temu mały odbiorca uczy się słuchać innych, czerpie wiedzę z otoczenia i współpracuje w zespole.

Jak wspierać umiejętność czekania na swoją kolej?

- Jeżeli dziecko czegoś chce, a rodzic akurat jest zajęty inną czynnością, warto poprosić je aby chwilę zaczekało;

- Jeżeli rodzic prowadzi rozmowę, a dziecko domaga się uwagi, warto poprosić je, aby chwilę poczekało, aż dokończy się zdanie z rozmówcą;
- Gdy dziecko wychowuje się z rodzeństwem, warto wykorzystać momenty swobodnych komunikatów zwracając uwagę na to, że mówimy do siebie po kolei i nie przerywamy sobie nawzajem;
- Warto pamiętać o tym, że dorośli są wzorcem do naśladowania, stąd trzeba kontrolować swój sposób prowadzenia rozmowy – to, że nie wchodzimy drugiej osobie w słowo, tylko czekamy aż skończy swoją wypowiedź.

Język dopasowany do odbiorcy

Dziecko dopiero uczy się języka, stąd sposób w jaki kierujemy do niego komunikaty nie jest bez znaczenia. Żeby lepiej wczuć się w rolę małego odbiorcy warto pomyśleć o swoich doświadczeniach związanych, np. z uczeniem się języka obcego, poznawaniem obsługi nowego oprogramowania komputerowego w pracy czy zgłębianiem skomplikowanych przepisów prawnych.

Nabywanie takich umiejętności wiąże się z określonym wysiłkiem, a napotykanne trudności mogą wyzwać frustrację i zniechęcenie. To samo dzieje się w przypadku dzieci uczących się języka. Aby je wesprzeć warto pamiętać, aby:

- budować zdania krótkie i nieskomplikowane,
- używać prostych słów,
- upewnić się czy dziecko rozumie trudniejszy wyraz (w tym celu poprosić je, aby spróbowało wyjaśnić jego znaczenie, a jeżeli wyraz jest dla niego nowością, to wytłumaczyć jego sens dobierając proste znaczeniowo słowa),
- mówić do dziecka nieco wolniej,
- pochylić się na wysokość głowy dziecka, aby możliwy był kontakt twarzą w twarz.

Hanna Szykowska-Tkaczyk